

ลาว: จับผิดจากกล้อง
การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณี
สมบัติ สมพอน

สิ่งพิมพ์ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล
ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 2556
โดย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล พับบลิเคชันส์
International Secretariat
Peter Benenson House 1 Easton Street
London WC1X 0DW United Kingdom
www.amnesty.org

© แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล พับบลิเคชันส์ 2556

Index: ASA 26/002/2013

ภาษาเดิม: อังกฤษ

ตีพิมพ์ที่สำนักเลขาธิการสากล แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล สหราชอาณาจักร

[ISBN:]

[ISSN:]

สงวนลิขสิทธิ์ สิ่งพิมพ์ฉบับนี้มีลิขสิทธิ์ แต่อาจนำไปตีพิมพ์ซ้ำด้วยวิธีการใด ๆ โดยไม่มีค่าธรรมเนียม หากเป็นไปเพื่อการกระตุ้น วรรณคดี และการให้ความรู้ แต่ไม่ใช่การนำไปขายต่อ ผู้ทรงสิทธิร้องขอว่าในการนำไปใช้ประโยชน์ดังกล่าว ให้แจ้งกลับมาให้ทราบด้วย เพื่อประเมินผลกระทบ ในการนำไปทำสำเนาด้วยวิธีการใด ๆ หรือการนำเนื้อหาบางส่วนไปใช้ในสิ่งพิมพ์ฉบับอื่น หรือกรณีที่ต้องการแปล หรือดัดแปลง ให้เขียนจดหมายขออนุญาตล่วงหน้าจากผู้จัดพิมพ์เสียก่อน และอาจมีการเรียกค่าธรรมเนียม ในการขออนุญาตจัดพิมพ์ กรุณาติดต่อที่ copyright@amnesty.org

ภาพปกจาก: www.sombath.org

แอมเนสตี้
อินเตอร์เนชั่นแนลเป็นขบวนการระดับโลกที่มีผู้สนับสนุน
สมาชิก และนักเคลื่อนไหวกว่าสามล้านคนในกว่า 150
ประเทศและดินแดน
ที่พยายามรณรงค์เพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรง

เรามีวิสัยทัศน์ที่ทุกคนได้รับสิทธิทุกประการตามที่กำหนดไว้ในป
ญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ

เราเป็นหน่วยงานอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาล อุดมการณ์ทางการเมือง
ไม่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือศาสนา
และได้รับการสนับสนุนจากอาสาสมัครและการบริจาค

AMNESTY
INTERNATIONAL

สารบัญ

1. อารัมภบทและสรุป.....	5
2. ความเป็นมา	6
2.1 สมบัติ สมพอนและวิสัยทัศน์ชาวลาว.....	7
2.2 การจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชนและเหตุการณ์หลังจากนั้น	8
3. ภาพการหายตัวไปบนกล้อง	11
3.1 หลักฐานด้านภาพวิดีโอ.....	11
3.2 การหายตัวไปที่ป้อมตำรวจ	12
4. การสอบสวนที่บกพร่อง.....	14
4.1 คำรับประกันจากรัฐบาล.....	14
4.2 ความสับสนและคำถามที่เหลืออยู่.....	15
4.3 การปฏิเสธความช่วยเหลือจากนานาชาติ.....	16
5. การบังคับใช้มาตรฐานด้านกฎหมาย: กรณีการบังคับบุคคลให้สูญหาย.....	18
5.1 การละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรง	18
5.2 สิทธิที่จะได้รับการเยียวยา	19
5.3 อาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ	19
6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ	20
6.1 ข้อเสนอแนะต่อทางการลาว.....	20
6.2 ข้อเสนอแนะต่อประชาคมระหว่างประเทศ	22
เชิงอรรถท้ายบท.....	25

ลาว: จับผิดจากกล้อง
การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณี
สมบัด สมพอน

สมบัด สมพอนและอึ้งซุ่ยเม้ง ภรรยา © <http://sombath.org>

1. อารัมภบทและสรุป

**“การกระทำใด ๆ ที่ถือเป็นการบังคับบุคคลให้สูญหาย
ยังถือว่าเป็นความผิดอย่างต่อเนื่อง
ตราบที่ผู้กระทำความผิดยังคงปกปิดไม่ยอมบอกให้ทราบถึงชะตากรรม
และที่อยู่ของบุคคลผู้สูญหาย”**

ข้อบท 17.1 อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหาย

สมบัด สมพอน อายุ 61 ปี

เป็นสมาชิกภาคประชาสังคมซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่เคารพในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เมื่อประมาณห้าโมงครึ่งของเย็นวันที่ 15 ธันวาคม 2555

เขาขับรถออกจากสำนักงานในกรุงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของลาว

โดยขับรถตามรถอีกคันหนึ่งซึ่งมีอึ้งซุยเม้ง ภรรยาของเขาเป็นผู้ขับ พวกเขามีนัดกินข้าวเย็นด้วยกันที่บ้าน แต่ในระหว่างทาง ตำรวจจราจรโบกให้สมบัดจอดรถประมาณหกโมงเย็นที่ป้อมตำรวจบนถนนท่าเตือ อำเภอสีสัตตนาท กรุงเวียงจันทน์ จากนั้นเขาถูกนำตัวเขาไปในรถกระบะ และเขาไม่ได้กลับบ้านอีกเลย หกเดือนต่อมา ยังไม่มีใครรู้ชะตากรรมและที่อยู่ของเขา

รายงานฉบับนี้ให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการทำงานของสมบัดในลาว

และตรวจสอบข้อเท็จจริงรวมทั้งหลักฐานด้านภาพวิดีโอเกี่ยวกับการหายตัวไปของเขา

ว่าการสอบสวนของทางการลาวต่อการหายตัวไปครั้งนี้มีลักษณะไม่ล่าเอียง รอบด้าน

และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

จากนั้นจึงวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

รวมทั้งกฎหมายของลาวเอง ในตอนท้ายเป็นข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลลาวและประชาคมระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สมบัดกลับมาสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย

แม้ว่าในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา

ทางการลาวแสดงเจตจำนงต่อสาธารณะที่จะสอบสวนการหายตัวไปของสมบัด แต่จนถึงปัจจุบัน

การดำเนินงานของตำรวจยังไม่คืบหน้ามากนัก นอกจากนี้

จนถึงปัจจุบันทางการยังไม่สามารถให้ข้อมูลได้เพียงพอ

และไม่มีการตีพิมพ์ข้อมูลจากการค้นหาที่จะช่วยตอบคำถามสำคัญ ๆ เกี่ยวกับการหายตัวไปของสมบัดได้

ทั้งยังมีการปฏิเสธความช่วยเหลือจากประเทศอื่นในการสอบสวน

ปัจจัยเหล่านี้บ่งชี้ให้เห็นได้ถึงความพยายามปกปิดความจริง

เป็นเรื่องยากที่จะจำแนกว่าทางการลาวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการหายตัวไปของสมบัดมากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตาม นอกจากการสอบสวนจะบกพร่องแล้ว

การที่มีผู้พบเห็นสมบัดครั้งสุดท้ายอยู่บริเวณป้อมตำรวจเมื่อตำรวจโบกรถเขาให้หยุด

และการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้ดำเนินการเพื่อขัดขวางไม่ให้มีการนำตัวเขาไป

หรือแม้แต่ว่ามีการยิงปืนขึ้นท้องฟ้าในช่วงนั้น

ทั้งหมดสะท้อนถึงระดับการมีส่วนร่วมของทางการลาวในกรณีนี้

การบังคับบุคคลให้สูญหายคืออะไร?

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหายห้ามการบังคับบุคคลให้สูญหาย โดยกำหนดว่าหมายถึง “การจับ ควบคุมตัว ลักพาตัว หรือวิธีการอื่นใดในการทำให้บุคคลสูญเสีเสรีภาพ ที่กระทำโดยตัวแทนของรัฐ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำไปโดยการให้อำนาจ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจจากรัฐ และโดยที่รัฐปฏิเสธที่จะรับทราบว่ามี การทำให้สูญเสีเสรีภาพนั้น หรือโดยปกปิดชะตากรรม หรือสถานที่อยู่ของผู้สูญหายดังกล่าว โดยที่สถานที่อยู่ของบุคคลผู้สูญหายนั้น กฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้”¹

เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลพื้นฐานและข้อเท็จจริงเท่าที่มีอยู่ งานวิจัยของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเชื่อว่า

สมบัด สมพอนน่าจะเป็นเหยื่อของการบังคับบุคคลให้สูญหาย ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงและเป็นอาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทางหน่วยงานมีข้อสรุปว่า เจ้าหน้าที่ลาวมีส่วนรับผิดชอบต่อการหายตัวไปของสมบัด ในลักษณะที่เป็นการเข้ามามีอำนาจโดยตรง หรือโดยให้ความร่วมมือ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจต่อการละเมิดพันธกรณีของลาวตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ในบรรดาข้อเสนอแนะหลายประการ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้รัฐบาลลาวและความสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศจัดตั้งคณะกรรมการอิสระชุดใหม่เพื่อดำเนินการสอบสวนกรณีการหายตัวไปของสมบัดอย่างไม่ลำเอียง รอบด้าน ทั้งยังเพื่อประกันว่าการดำเนินงานมีมาตรการอย่างชัดเจน ให้มีการช่วยเหลือเขาจากผู้ที่จับตัวไป และให้ส่งตัวเขากลับสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัยโดยไม่ชักช้า คณะกรรมการควรจำแนกตัวเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด รวมทั้งผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ โดยให้เป็นไปตามกระบวนการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลว่าด้วยความเป็นธรรม รายงานและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควรได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณะ สมบัดและครอบครัวควรได้รับการเยียวยาต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความทุกข์ยากที่เกิดขึ้น

วิธีวิทยา

ตัวแทนของแอมเนสตี้

อินเตอร์เนชั่นแนลมีโอกาสดูแลไปเยือนประเทศลาวเพื่อสอบสวนกรณีการหายตัวไปของสมบัด ในวันที่ 18 มกราคม 2556 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้เผยแพร่การปฏิบัติการเร่งด่วน(Urgent Action) ให้กับเครือข่ายสมาชิก

โดยเรียกร้องให้มีการเขียนจดหมายถึงรัฐบาลลาวเพื่อกระตุ้นให้มีการสอบสวนโดยทันที อย่างโปร่งใส และรอบด้านต่อการหายตัวไปของสมบัด² ซึ่งรัฐบาลได้มีจดหมายตอบกลับ

โดยการส่งแถลงการณ์เกี่ยวกับการหายตัวไปครั้งนี้ให้ (โปรดดูบทที่ 4 ของรายงานฉบับนี้) ในวันที่ 20 มีนาคม 2556 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้ร้องขออย่างเป็นทางการต่อรัฐบาลลาว

เพื่อเข้าไปเยือนประเทศลาวและพูดคุยเกี่ยวกับการหายตัวไปของสมบัด

และยังมีกรรงขอในเวลาต่อมาอีกด้วย แต่จนถึงวันที่ตีพิมพ์รายงานฉบับนี้

รัฐบาลลาวไม่ได้ตอบรับหรือไม่ได้อนุญาตให้มีการเยือนประเทศดังกล่าว ในเดือนพฤษภาคม 2556

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้ขอเข้าพบนายสมสะหวาด เล่งสะหวัด

รองนายกรัฐมนตรีลาวในระหว่างการประชุมเวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ที่กรุงเนปิดอว์ พม่า ในเดือนมิถุนายน 2556 ส่วนหนึ่งเพื่อเสนอรายงานฉบับร่างให้กับท่าน

แต่การยื่นรายงานดังกล่าวถูกปฏิเสธ

ตัวแทนแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีการติดต่ออย่างสม่ำเสมอกับผู้รู้จักสมบัด

และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการที่เขาถูกบังคับให้สูญหายครั้งนี้

2. ความเป็นมา

“ดูเหมือนไม่มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย...ที่ช่วยให้มีพื้นที่ของการอภิปรายอย่างเปิดเผย อย่างเคารพต่อกัน อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์”

บทเรียนจากการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน 2555 (Asia-Europe People's Forum -AEPF) ครั้งที่ 9 ในลาว, คณะกรรมการจัดการประชุมระดับสากล³

หน่วยงานภาคประชาสังคมในลาวยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น แม้ว่าพื้นที่จะเริ่มเปิดกว้างอย่างช้า ๆ แต่การเติบโตของภาคประชาสังคมในลาวเทียบไม่ได้กับในประเทศเพื่อนบ้าน จากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ มีองค์กรมวลชนลาวหลายแห่งที่ได้รับทุนสนับสนุนจากพรรคประชาชนปฏิวัติลาวซึ่งเป็นพรรครัฐบาล และเป็นพรรคการเมืองเดียวที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญของลาว⁴

โดยยังคงอ้างการทำงานในหน้าที่หลายประการที่เป็นของภาคประชาสังคม

อันที่จริง

รัฐบาลลาวไม่ได้ยอมรับข้อเสนอแนะของประเทศฝรั่งเศสในระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในเวทีคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Periodic Review at the United Nations (UN) Human Rights Council) ครั้งที่ 8 ในปี 2553 ที่จะ

"ประกันให้ภาคประชาสังคมและองค์กรสิทธิมนุษยชนดำเนินการอย่างอิสระ"⁵

เหตุที่ปฏิเสธข้อเสนอนี้ได้แก่การอ้างว่า

กิจกรรมของหน่วยงานเหล่านี้ต้องได้รับการกำกับดูแลจากกฎหมายระดับชาติ กล่าวคือพระราชกฤษฎีกาการสมาคม⁶ แต่ตามแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ รัฐบาลลาวดูเหมือนจะใช้กระบวนการจดทะเบียนองค์กรตามพระราชกฤษฎีกา เพียงเพื่อเป็นมาตรการควบคุมองค์กรภาคประชาสังคมในลาวเท่านั้น

ในบริบทที่จำกัดเช่นนี้ สมบัด

สมพอนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาของภาคประชาสังคมในลาว

เขาได้อุทิศชีวิตให้กับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการลดความยากจน

สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาสังคมเพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลลาวประกันให้ประโยชน์จากการพัฒนาตกถึงประชาชนทั้งหมดในลาว อันที่จริง สมบัดทำงานอย่างใกล้ชิดตลอดมากับทางการลาว

โดยภารกิจครั้งสุดท้ายเป็นการเตรียมงานการประชุมคู่ชานานของภาคประชาสังคม ในเดือนตุลาคม 2555

ในช่วงการประชุมสุดยอดเอเชีย-ยุโรป (Asia Europe Summit- ASEM)

ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการถูกบังคับให้เขาสูญหายในอีกไม่กี่สัปดาห์ต่อมา

สถานการณ์สิทธิมนุษยชน⁷

สิทธิมนุษยชนที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุมอย่างสงบ

ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญลาวและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ซึ่งลาวเป็นรัฐภาคี

แต่ทางการลาวยังคงจำกัดเสรีภาพเหล่านี้

โดยเฉพาะการประท้วงของประชาชนต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลมาจากการพัฒนา

รวมทั้งการสูญเสียที่ดินและอาชีพ ซึ่งทางการมักไม่ยอมให้เกิดขึ้นโดยมีตัวอย่างหลายประการ ได้แก่

ในเดือนพฤศจิกายน 2552 เจ้าหน้าที่ความมั่นคงจับกุมชาวลาและบุคคลอื่น ๆ กว่า 300 คน

ซึ่งวางแผนประท้วงการสูญเสียที่ดินและการขาดการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจและสังคมในหลายแขวง

ทั้งหมดได้รับการปล่อยตัวยกเว้นเพียงเก้าคน ซึ่งปัจจุบันยังไม่ทราบชะตากรรมของพวกเขา

และไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน หลังจากที่เขาถูกย้ายออกจากเรือนจำสามเข กรุงเวียงจันทน์

ในเดือนมกราคม 2555

กระทรวงข้อมูลสนเทศและวัฒนธรรมของลาวสั่งปิดรายการพุดคุยทางวิทยุที่มีมานานและได้รับความนิยม

ซึ่งคือรายการ "เว้าขาว" (คุยขาว)

เนื่องจากมีคนโทรศัพท์เข้ามาแสดงความกังวลต่อกรณีการยึดครองที่ดินและปัญหาการทุจริต

ในเดือนมิถุนายน 2555 ชาวบ้านแปดคนถูกจับกุมหลังจากร้องเรียนต่อทางการ

กรณีมีข้อพิพาทที่ดินกับบริษัทจากเวียดนาม ซึ่งได้รับสัมปทานปลูกยางตั้งแต่ปี 2549

และส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่อาศัยทำแดง แขวงเซกอง อีกไม่กี่วันต่อมาชาวบ้านทุกคน

ได้รับการปล่อยตัว ยกเว้นผู้ชายคนหนึ่งที่ถูกควบคุมตัวไว้ประมาณสองสัปดาห์

และมีรายงานว่าถูกซ้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวออกมา

ในเวลาเดียวกัน นักโทษด้านความคิดอย่าง ทองปะเส็ด แก้วซันและแสงอะลุน แพงพัน ยังคงถูกคุมขัง

โดยต่างได้รับโทษจำคุก 20 ปี และจำคุกมาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2542

เนื่องจากพยายามชุมนุมประท้วงอย่างสงบที่กรุงเวียงจันทน์โดยได้แสดงโปสเตอร์เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง คำพูเวียง สีสัด ผู้ประท้วงอีกคนหนึ่งที่ถูกจับกุมในเวลาเดียวกัน

ได้เสียชีวิตในเรือนจำเมื่อเดือนกันยายน 2544 ซึ่งเป็นผลมาจากการถูกลงโทษโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำ

ข้อมูลของทางการลาว มีรายงานว่าบ่าววัน ชานมะนิวง

ผู้ประท้วงอีกคนหนึ่งได้รับการปล่อยตัวเมื่อไม่นานมานี้ แต่เขาดังกล่าวยังไม่สามารถยืนยันได้

2.1 สมบัด สมพอน⁸ และวิสัยทัศน์ชาวลาว

สมบัดระหว่างการประชุม © <http://sombath.org>

สมบัดเกิดที่บ้านดอนเขียว ทางใต้ของลาว

เป็นลูกคนโตในบรรดาพี่น้องชายหญิงแปดคน เขาแต่งงานกับอั้งซุ่ยเม้ง

ภรรยาชาวสิงคโปร์ตั้งแต่ปี 2526 โดยได้พบกันตอนเรียนหนังสือที่สหรัฐฯ

ในช่วงทศวรรษ 1970 สมบัดทำงานหาเลี้ยงแม่อายุ 83 ปี

ลาว: จับผิดจากกล้อง - การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน

และหลานสาวสองคนซึ่งเรียนโรงเรียนมัธยมในเวียงจันทน์

หลังจบการศึกษาจากสหรัฐฯ ในปี 2526 สมบัดเดินทางกลับลาวพร้อมอั้งซู๋เม้ง ตลอดช่วงทศวรรษ 1980

เขาต่อสู้เพื่อให้รัฐบาลลาวอนุญาตให้เขาทำโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืนโดยชุมชน สดท้าย ในปี 2529

หลังจากประสบความสำเร็จในการเป็นที่ปรึกษาให้กับกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UN Children's Fund - UNICEF) ในกัมพูชา ซึ่งรัฐบาลกัมพูชาขอบคุณรัฐบาลลาว

ส่งผลให้รัฐบาลลาวอนุญาตให้สมบัดดำเนินการตามโครงการบางอย่างที่เสนอได้

หลังได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการของลาว ในปี 2539

เขาก่อตั้งศูนย์อบรมเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมหรือ PADETC (Participatory Development Training Centre) เพื่อส่งเสริมการศึกษา ทักษะการเป็นผู้นำและการพัฒนาที่ยั่งยืนในลาว

เขอบรมอาสาสมัครรุ่นเยาว์ และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาในชุมชน รวมทั้งในประเด็นสุขอนามัย การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ และการผลิตด้านการเกษตร

PADETC

ได้กลายเป็นองค์กรภาคประชาสังคมซึ่งน่าจะมีชื่อเสียงมากที่สุดของลาว และในปี 2548 สมบัดได้รับรางวัลรามอน แมกไซไซ สาขาผู้นำชุมชน ซึ่งถือเป็นรางวัลโนเบลแห่งเอเชียจากการดำเนินงานของเขา⁹

สมบัด สมพอน ในพิธีรับรางวัลรามอน แมกไซไซ ปี 2548

© <http://sombath.org>

สมบัดเกษียณจากตำแหน่งผู้อำนวยการ PADETC

ในเดือนมิถุนายน 2555 เพื่อใช้เวลาอยู่กับครอบครัว ทำสมาธิ และทำงานเขียน

เขายังได้สำรวจเพื่อวัดระดับ "ความสุข" ในทุกแขวงของลาว

ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับความสนับสนุนจากโครงการเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UN Development Programme - UNDP) และร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นและองค์กรมวลชนของลาว มีการนำข้อค้นพบจากการปรึกษาหารือครั้งนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารที่ชื่อว่า "วิสัยทัศน์ชาวลาว (The Lao People's Vision)" แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาในภายหลังแสดงให้เห็นว่า ทางการลาวไม่ค่อยพอใจกับเอกสารที่เป็นผลมาจากการปรึกษาหารือและเป็นวิสัยทัศน์เช่นนี้มากนัก แม้จะเป็นเอกสารที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในลาว

2.2 การจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชนและเหตุการณ์หลังจากนั้น

ASEM เป็นกลไกที่ออกแบบเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเอเชียกับยุโรป

โดยจัดให้มีการพูดคุยในประเด็นเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม-วัฒนธรรม ก่อนการประชุม ASEM

แต่ละครั้ง เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมทั่วเอเชียและยุโรป จะจัดการจัดประชุมเวทีเอเชีย-

ยุโรปภาคประชาชน ซึ่งเป็นการประชุมสุดยอดของภาคประชาสังคมต่างหากแต่ใช้ชื่อเดียวกัน

ภาพของสมบัดกับอดีตนายกรัฐมนตรีนบยัง วอลละจิต © <http://sombath.org>

การจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน ครั้งที่ 9 ในเวียงจันทน์ เริ่มตั้งแต่วันที่ 16-19 ตุลาคม 2555 เป็นความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการจัดงานระดับสากล กับคณะกรรมการจัดงานระดับประเทศ ซึ่งมีสมบัด สมพอนเป็นประธานร่วม

คณะกรรมการจัดงานระดับประเทศลาวประกอบด้วยกลุ่มประชาสังคมในลาว องค์กรมวลชนลาว ตัวแทนองค์กรเอกชนระหว่างประเทศซึ่งทำงานในลาว และหน่วยงานของกระทรวงการต่างประเทศลาว การจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน ครั้งที่ 9

นับเป็นกิจกรรมของภาคประชาสังคมครั้งใหญ่สุดที่เคยจัดขึ้นมาในลาว มีผู้เข้าร่วมประมาณ 1,000 คนจากประเทศลาว ทั่วภาคพื้นเอเชียอาคเนย์และยุโรป มีการนำเสนอ "วิสัยทัศน์ชาวลาว" ในระหว่างการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน และยังมีการอ้างอิงถึงในคำแถลงปิดประชุม สมบัดได้รับเชิญเป็นปาฐก

รวมทั้งมีการฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับการทำงานและการสำรวจซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากเขาในชื่อ "Happy Laos"¹⁰ ก่อนปิดเวที

อย่างไรก็ตาม มีนายตำรวจนอกเครื่องแบบที่คอยสอดส่องผู้เข้าร่วมประชุม และมีการคุกคามผู้เข้าร่วมบางคน ผู้เข้าร่วมคนหนึ่งแจ้งกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า มีผู้หญิงคนหนึ่งเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง และถูกตำหนิอย่างรุนแรง ฐานที่เธอแสดงข้อกังวลอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับปัญหาที่ดินและสิทธิในที่อยู่อาศัยที่หมู่บ้านของตนเอง ในช่วงท้ายการประชุม เจ้าหน้าที่ความมั่นคงได้ยึดเอกสาร "วิสัยทัศน์ชาวลาว" ซึ่งเตรียมไว้เพื่อเผยแพร่ให้กับผู้เข้าร่วมประชุม¹¹

จากกรณีดังกล่าว คณะกรรมการจัดงานระดับสากลของการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน ได้ตั้งข้อสังเกตว่า

"มีรายงานการคุกคามต่อผู้เข้าร่วมประชุมที่มาจากท้องถิ่นในระหว่างการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน ครั้งที่ 9"¹²

กระทรวงการต่างประเทศลาวได้ร่วมมือกับคณะผู้จัดการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน และคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องการประชุม มีความเห็นเบื้องต้นว่า การประชุมครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เพราะแม้จะมีปัญหาตามที่กล่าวข้างต้น แต่กลุ่มภาคประชาสังคมลาวสามารถใช้เวทีนี้เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นต่อการพัฒนาในลาว และยังสามารถสร้างเครือข่ายทั้งในประเทศ ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ

แต่ในประเทศที่รัฐไม่ยอมให้มีการท้าทายต่อนโยบายของรัฐบาล และการอภิปรายและถกเถียงอย่างเปิดเผยนอกแวงดวงรัฐบาลและพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นสิ่งที่ไม่ควรถูกเกิดขึ้น¹³ ทั้ง "วิสัยทัศน์ชาวลาว"

ซึ่งพยายามส่งเสริมแม่แบบการพัฒนาทางเลือกจากการปรึกษาหารือกับประชาชน และการประชุมร่วมกับภาคประชาสังคมในระหว่างการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน เป็นสิ่งที่ทำให้เป็นเอกสารดังกล่าวถูกบางหน่วยงานของลาวมองว่าเป็นภัยคุกคามอย่างชัดเจน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาตอกย้ำว่าการประเมินนี้

ในวันที่ 7 ธันวาคม 2555 รัฐบาลลาวได้เนรเทศแอน-โซฟี กินดรอซ (Anne-Sophie Gindroz) ผู้อำนวยการประเทศของหน่วยงาน HELVETAS Swiss Intercooperation ในลาว ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนระหว่างประเทศจากสวิตเซอร์แลนด์ที่ทำงานด้านการพัฒนาเกษตรและปัญหาที่ดิน

ลาว: จับผิดจากกล้อง - การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน

กินดรอซมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน ครั้งที่ 9 ร่วมกับสมบัด สมพอน และได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการคุกคามผู้เข้าร่วมประชุมในเวทีกับรัฐบาลลาว การตัดสินใจเนรเทศเธอน่าจะเป็นผลมาจากการที่เธอได้ส่งจดหมายลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2555 ไปยังองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศอื่น ๆ และแหล่งทุนระหว่างประเทศของลาว โดยเธอได้บรรยายถึงพื้นที่ที่จำกัดสำหรับการถกเถียงอย่างจริงจังและเป็นประชาธิปไตย และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากคนที่กล้าแสดงออก รัฐบาลลาวได้รับสำเนาจดหมายฉบับดังกล่าว และสั่งให้กินดรอซเดินทางออกนอกประเทศไป

การเนรเทศกินดรอซส่งผลสะท้อนต่อภาคประชาสังคมในลาว ซึ่งเธอได้ทำงานด้วยอย่างใกล้ชิด สิ่งทีเลวร้ายกว่ายังเกิดขึ้นตามมา เพราะหนึ่งสัปดาห์หลังจากเธอถูกเนรเทศออกไป สมบัด สมพอนก็หายตัวไป

3. ภาพการหายตัวไปบนกล้อง

เพื่อนร่วมงานของสมบัด สมพอนได้พบเขาครั้งสุดท้ายในช่วงประมาณห้าโมงครึ่งของเย็นวันที่ 15 ธันวาคม 2555 ตอนที่เขาขับรถออกจากสำนักงานในกรุงเวียงจันทน์ เขาขับรถตามอึ้งชู่เม้ง ภรรยาซึ่งขับรถอีกคันหนึ่ง ตำรวจจราจรได้บอกให้สมบัดจอดรถประมาณหกโมงเย็นที่ปั๊มติ๊กตรวจบนถนนท่าเตื่อ อำเภอสีสัดตนาแขวงเวียงจันทน์ ทำให้เขาแยกจากภรรยาซึ่งอยู่ในรถที่นำหน้า และเป็นครั้งสุดท้ายที่เธอได้เห็นเขา

เมื่อสามมิได้มากินข้าวเย็นในคืนวันนั้น

อึ้งชู่เม้งจึงออกไปตามหาเขาที่ปั๊มติ๊กตรวจที่พบเห็นเขาเป็นครั้งสุดท้าย

และตามโรงพยาบาลในเวียงจันทน์ ในวันต่อมาคือ 16 ธันวาคม

เธอได้แจ้งความกับตำรวจว่าเขาหายตัวไป เธอและครอบครัวได้เริ่มค้นหาตามโรงพยาบาลในเมืองอีกครั้ง แต่ก็ไม่พบร่องรอยของสมบัด ในวันที่ 17 ธันวาคม เธอจึงได้ยื่นเรื่องต่อสถานีตำรวจประจำนครเวียงจันทน์

เพื่อชมภาพวิดีโอจากกล้องวงจรปิดในพื้นที่บริเวณปั๊มติ๊กตรวจซึ่งสมบัดหายตัวไป

ตำรวจร้อยเวรให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และอนุญาตให้ครอบครัวเขาชมภาพจากกล้องวงจรปิดได้

ทั้งยังอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์มือถือและกล้องวิดีโอบันทึกภาพวิดีโอที่บันทึกไว้ด้วย

แต่ทางครอบครัวเขาไม่สามารถขอภาพจากกล้องวงจรปิดที่เป็นต้นฉบับได้

3.1 หลักฐานด้านภาพวิดีโอ

ภาพนิ่งจากภาพจากกล้องวงจรปิด เป็นช่วงที่สมบัด สมพอนออกจากรถจี๊ปเพื่อไปคุยกับตำรวจ © www.sombath.org

ในภาพจากกล้องวงจรปิดที่ใช้โทรศัพท์มือถือและกล้องวิดีโอบันทึกไว้มีลักษณะค่อนข้างเบลอลง และสามารถดูได้ทางอินเทอร์เน็ต¹⁴ เป็นภาพที่สมบัดจอดรถตรงหน้าปั๊มติ๊กตรวจประมาณ 18.03 น.

หลังจากนั้นประมาณ 30 วินาที มีการปิดไฟบนรถ และไม่นานหลังจากนั้น

มีผู้ชายซึ่งครอบครัวและเพื่อนของสมบัดคิดว่าเป็นตัวสมบัดเอง¹⁵

เดินออกจากรถและคุยกับตำรวจบนฟุตบาทในฝั่งคนนั่ง

ดูเหมือนรถของสมบัดเป็นรถคันเดียวที่ถูกตำรวจโบกจอดในช่วงนั้น ในขณะที่รถคันอื่น ๆ

ยังคงเนื่องแน่นเต็มท้องถนนตลอดช่วงเวลา 15 นาทีของภาพจากกล้องวิดีโอชุดนี้

หลังจากสมบัดหยุดรถได้ไม่กี่นาที มีมอเตอร์ไซค์เข้ามาจอด คนขับจอดมอเตอร์ไซค์บนฟุตบาท และวิ่งไปที่ปั๊มติ๊กตรวจ และอีกสองสามนาทีต่อมา

มีบุคคลซึ่งน่าจะเป็นคนขี่มอเตอร์ไซค์คนดังกล่าวขับรถของสมบัดออกไป และทิ้งมอเตอร์ไซค์ไว้

อีกไม่กี่นาทีต่อมา มีชายอีกคนออกมาจากปั๊มติ๊กตรวจ และมายืนริมถนน เหมือนกับรอใครบางคน

และอีกเกือบ 45 วินาทีต่อมา มีรถกระบะเปิดไฟกระพริบจอดในบริเวณดังกล่าว

ชายที่ยืนรออยู่ก้าวเข้าไปในรถกระบะ ตามด้วยผู้ชายอีกสองคนรวมทั้งตัวสมบัด

จากนั้นรถกระบะก็ขับออกไป ซึ่งดูเหมือนจะขับตามรถมอเตอร์ไซค์ที่อยู่ใกล้ ๆ ปั๊มติ๊กตรวจ ในช่วงนาทีที่

7.12 ของภาพวิดีโอ

ลาว: จับผิดจากกล้อง - การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน

ภาพนิ่งจากภาพจากกล้องวงจรปิด แสดงให้เห็นว่าคนซ้อนมอเตอร์ไซค์ยังป็นขึ้นฟ้า

นอกจากนั้นยังมีเหตุการณ์ที่น่ากังวลอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมักไม่ได้ถูกรายงานโดยสื่อมวลชนและในแถลงการณ์เกี่ยวกับการหายตัวไปของสมบัด คือการที่คนนั่งซ้อนท้ายบนมอเตอร์ไซค์ที่ขับนำหน้ารถกระบะ ดูเหมือนจะยังป็นขึ้นฟ้าก่อนจะขับรถหนีไป ซึ่งสามารถเห็นและได้ยินเสียงได้จากนาทีที่ 7.15 ของวิดีโอ

มีความเป็นไปได้ว่าเป็นการยิงปืนขู่มขู่ และเป็นสัญญาณให้รถกระบะที่มีตัวสมบัดขับออกไปทันที หรือด้วยเหตุผลอื่น

การที่ชายคนดังกล่าวมีอาวุธอาจอธิบายได้ว่าเหตุใดสมบัดจึงไม่ต่อสู้ขัดขืนระหว่างถูกนำตัวไป โดยคนที่รู้จักสมบัดมักพูดว่า เขาจะต้องพยายามเจรจาอย่างสันติเพื่อหาทางออก แทนที่จะขัดขืน

จากนั้นก็ไม่มีใครได้เห็นหรือได้ยินจากสมบัดอีกเลย

3.2 การหายตัวไปที่ป้อมตำรวจ

ป้อมตำรวจซึ่งเป็นจุดที่สมบัดหายตัวไป ลูกศรสีแดงชี้ไปที่ตำแหน่งที่จอดรถของรถจี๊ปและรถกระบะซึ่งขับพาตัวเขาไป © www.sombath.org

ในการจำแนกว่าสมบัดเป็นเหยื่อของการบังคับบุคคลให้สูญหายได้ความรับผิดชอบของทางการลาวหรือไม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องพิจารณาว่าจุดสุดท้ายที่มีการพบตัวเขาคือที่ป้อมตำรวจ ในประเทศลาว ตำรวจท้องถิ่นและตำรวจจราจรอยู่ใต้การกำกับดูแลของกระทรวงความมั่นคงสาธารณะ

จากภาพจากกล้องวงจรปิด ตำรวจโบกให้สมบัดหยุดรถอย่างจงใจตรงป้อมตำรวจ จากนั้นก็มีบุคคลที่ไม่ทราบนามนำตัวเขาออกไป

การที่ตำรวจไม่ดำเนินการใด ๆ เพื่อขัดขวางการนำตัวสมบัดออกไป ดูเหมือนจะชี้ให้เห็นการมีส่วนร่วมหรือความรู้เห็นของตำรวจ ตำรวจในป้อมไม่ได้แสดงความพยายามที่จะขัดขืนหรือพยายามปกป้องสมบัดในขณะที่มีผู้นำตัวเขาออกไปเลย อย่างน้อยสุด ไม่น่าจะมีการนำตัวสมบัดออกไปได้หากตำรวจไม่ทราบเรื่องนี้เลย แสดงให้เห็นว่าตำรวจอาจมีส่วนสนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจ

ไม่ถูกต้องที่จะอธิบายว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ "ปรกติ" อย่างที่ทางการลาวพยายามอธิบาย (โปรดดูบทที่ 4 ด้านล่าง) และใช้เป็นข้ออ้างว่าเหตุใดตำรวจจึงไม่ทำการขัดขวางการนำตัวสมบัดไป น่าจะเป็นเรื่องไม่ปรกติที่มีคนขี่มอเตอร์ไซด์มาเพื่อขับรถยนต์ของคนอีกคนหนึ่งไปหลังจากที่ตำรวจซึ่งดูเหมือนเป็นการตั้งด่านตามปรกติที่ป้อมโบกให้หยุด นำประหลาดใจที่ดูเหมือนรถของสมบัดจะเป็นรถคันเดียวที่ถูกเรียกตรวจในระยะเวลา 15 นาทีระหว่างการตั้งด่านตามปรกติในภาพจากกล้องวงจรปิด นี่จึงไม่ใช่เรื่อง "ปรกติ" ที่คนที่ถูกโบกให้จอดรถจะถูกนำตัวขึ้นรถกระบะที่ติดไฟวาม และขับออกไป ทั้งไม่น่าจะเป็นเรื่อง "ปรกติ" ที่คนซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์บริเวณป้อมตำรวจในถนนที่พลุกพล่านกลางกรุงเวียงจันทน์ ดูเหมือนจะยิงปืนขึ้นฟ้า

4. การสอบสวนที่บกพร่อง

“รัฐสภายุโรป...กังวลกับความล่าช้าและการขาดความโปร่งใสของการสอบสวนกรณีการหายตัวไปของสมบัด สมพอน”

มดีรัฐสภายุโรป วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2556

สมบัดกับอาร์คบิชอป เดสมอนด์ ดุต (Archbishop Desmond Tutu) ในปี 2549 © <http://sombath.org>
ท่านอาร์คบิชอปได้เขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีลาวเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2556
กระตุ้นให้รัฐบาลดำเนินการสอบสวนและพยายามครั้งใหม่ที่จะหาตัวสมบัด และนำตัวเขากลับมาอย่างปลอดภัย

ความซับซ้อนจากความเป็นไปได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด เมื่อกลางเดือนธันวาคม 2555 สืบเนื่องจากการที่ทางการลาว รวมทั้งตำรวจ ประสบความล้มเหลวในการสอบสวนอย่างไม่ล่าเอียงและอย่างมีประสิทธิภาพต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งล้มเหลวในการแจ้งให้สาธารณะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบสวนครั้งนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าน่าจะมีการปกปิดข้อมูลบางอย่าง

4.1 คำรับประกันจากรัฐบาล

ในวันที่ 19 ธันวาคม 2555 สี่วันหลังจากสมบัดหายตัวไป กระทรวงการต่างประเทศลาวออกแถลงการณ์ซึ่งอ้างว่า “หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” “กำลังสอบสวนประเด็นนี้อย่างจริงจัง”¹⁶

ในวันที่ 3 มกราคม 2556 ในจดหมายตอบกลับต่อคำถามเกี่ยวกับการหายตัวไปของสมบัด “ซึ่งเป็นจดหมายจากกลไกพิเศษแห่งสหประชาชาติ (UN Special Procedures) เอกอัครราชทูตของจีนหะลังสี ผู้แทนถาวรลาวประจำองค์การสหประชาชาติที่เจนีวา ได้เขียนไว้ว่า

“รัฐบาลลาวกังวลอย่างยิ่งต่อการหายตัวไป [sic] ของสมบัด สมพอนและให้ความสำคัญกับการสอบสวนที่ดำเนินการอยู่เพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนี้”

ในจดหมายมีการระบุว่า

“ตำรวจจราจรไดโบกรถจี๊ปของสมบัดให้จอด เพื่อตรวจใบขับขี่และเอกสารการครอบครองรถซึ่งเป็นขั้นตอนตามปกติ...หลังจากตำรวจตรวจเอกสารเสร็จแล้วก็คืนให้กับสมบัด จากนั้นก็ทำหน้าที่ตรวจรถยนต์คันอื่นต่อไป”

เอกอัครราชทูตยังกล่าวต่อไปว่า “มีความเป็นไปได้ว่าสมบัด ได้ถูกลักพาตัวไป ซึ่งอาจเกิดจากความขัดแย้งส่วนตัวหรือความขัดแย้งด้านธุรกิจ” แต่ยอมรับว่า “หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” ในลาว

“มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องค้นหาความจริงเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และเพื่อประกันว่า สมบัดและครอบครัวจะได้รับความยุติธรรมตามกฎหมาย”¹⁷

จากนั้นในวันที่ 11 มกราคม 2556 พ.ต.อ.แพงสะหวัน ทิพพะวงไช รองอธิบดีกรมตำรวจของลาว สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เผยแพร่ “รายงานสรุปเกี่ยวกับผลสอบสวนเบื้องต้นในกรณีการหายตัวไปของสมบัด สมพอน [sic]” เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2556 ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษของรัฐบาลที่ชื่อ *Vientiane Times*¹⁸

รายงานสรุประบุว่า จากการ “ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย” เพื่อสอบสวน เป็นไปตาม “ภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีความมั่นคงสาธารณะ” ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมกับตำรวจนครบาลเวียงจันทน์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2555 เพื่อคลี่คลายคดีของสมบัด จุดเน้นของการสอบสวนอยู่ที่การตรวจสอบภาพจากกล้องวงจรปิดที่บ้านที่เกิดเหตุกรณีไว้ได้ แต่ไม่สามารถจำแนกตัวบุคคลและรถยนต์ที่อยู่ในภาพได้

ตามรายงานสรุป ตำรวจจรรยาที่ป้อมตำรวจที่เข้าเวรตรวจรถในวันที่สมบัดหายตัวไป ได้ถูกเรียกตัวมาสอบปากคำ แต่จำได้ว่า

“เป็นสถานการณ์ปกติ ไม่มีเหตุการณ์ทะเลาะหรือความรุนแรงเกิดขึ้น และไม่มีการยึดรถยนต์หรือกักตัวบุคคลไว้”

ไม่มีชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงมาให้ปากคำเกี่ยวกับเหตุการณ์ใดใด ที่ผ่านมามีการส่งหนังสือขอความร่วมมือด้านข้อมูลไปยังหน่วยงานด้านตำรวจทุกหน่วยในลาว และยังได้รับข้อมูลจากครอบครัวของสมบัดแล้ว

ในรายงานระบุว่า “ทางการไม่ได้ควบคุมตัวเขาไว้” และยังเสนออีกว่าสมบัดอาจถูกลักพาตัวไปด้วยสาเหตุจากข้อพิพาทส่วนตัว และมีการสรุปว่า

“ที่ผ่านมามีการยังไม่พบตัวสมบัด สมพอน และไม่ได้รับพยานหลักฐานและข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการหายตัวไปของเขา [sic]”

ในวันที่ 1 มีนาคม 2556 เกือบสองเดือนหลังการรายงานผลในเบื้องต้น ตำรวจได้เผยแพร่รายงานการสอบสวนฉบับที่สอง¹⁹ รายงานไม่ได้เสนอเหตุผลที่น่าจะเป็นแรงจูงใจของการลักพาตัวสมบัด ไม่ได้มีการอธิบายว่าเหตุใดตำรวจที่เข้าเวรในวันดังกล่าวไม่กระทำการขัดขวางการลักพาตัวสมบัดไป มีเพียงการตั้งข้อสังเกตอีกครั้งว่าตำรวจที่ป้อมตำรวจระบุว่า “เป็นสถานการณ์โดยปกติ” รายงานยังระบุว่า ภาพจากกล้องวงจรปิดไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้ไม่สามารถระบุตัวเลขทะเบียนรถยนต์ที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งยังปฏิเสธไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากภายนอกเพื่อวิเคราะห์ภาพจากกล้องวงจรปิด

“พวกเรามีความสามารถในการตรวจสอบภาพจากกล้องวงจรปิดที่บ้านที่ภาพในคดีนี้ได้ เนื่องจากเป็นความรับผิดชอบภายใน จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก”

เช่นเดียวกับรายงานในขั้นต้น รายงานฉบับที่สองไม่ได้ระบุถึงเหตุการณ์ที่ผู้ซ่อมมอเตอร์ไซค์ยิงปืนขึ้นฟ้าระหว่างที่ขับนำหนารถกระบะที่พาตัวสมบัดไป รายงานระบุว่า ตำรวจร้อยเวรได้พบรถมอเตอร์ไซค์จากเหตุการณ์ซึ่งเป็นรถคันที่เป็นของคนขับรถสมบัดออกไป แต่รายงานไม่ได้ระบุว่าตำรวจได้จดทะเบียนรถมอเตอร์ไซค์คันดังกล่าวไว้หรือไม่ หรือเกิดอะไรขึ้นกับรถมอเตอร์ไซค์หลังจากนั้น ในรายงานระบุว่ากล้องวงจรปิดในสถานที่ใกล้เคียงไม่สามารถจับภาพที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หลังจากนั้น ได้เลย และที่สำคัญรายงานไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชะตากรรมและที่ที่สมบัดอยู่

ในวันที่ 7 มิถุนายน 2556 ตำรวจได้ออกรายงานฉบับที่สาม ซึ่งเป็นฉบับสุดท้าย ซึ่งไม่ได้ให้ข้อมูลใหม่เกี่ยวกับการหายตัวไปของสมบัด หรือที่อยู่ของเขาเลย²⁰

4.2 ความสับสนและคำถามที่เหลืออยู่ แม้จะผ่านไปหกเดือนนับจากการหายตัวไป แต่ยังมีอีกหลายประเด็นที่คลุมเครือ

- ถ้าการโบกให้รถสมบัดหยุดเพื่อตรวจ เป็นการตรวจตามปกติ เหตุใดตำรวจจึงไม่เรียกให้รถคันอื่นหยุดที่ป้อมตำรวจในเวลาใกล้เคียงเลย ดังจะเห็นได้จากภาพจากกล้องวงจรปิดที่แสดงเหตุการณ์ในช่วงที่มีการนำตัวสมบัดออกไป
- เหตุใดตำรวจจึงไม่ขัดขวางการนำตัวสมบัดไป เป็นเรื่องเหลือเชื่อที่อธิบายว่าเป็นสถานการณ์ปกติ เพราะภาพจากกล้องวงจรปิดแสดงให้เห็นว่า คนขับมอเตอร์ไซค์ที่จอดอยู่ข้างป้อมตำรวจเป็นคนขับรถของสมบัดออกไป

ลาว: จับผิดจากกล้อง - การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน

และสมบัดถูกนำตัวขึ้นรถกระบะพร้อมกับผู้ชายคนอื่น ๆ ที่ออกมาจากป้อมตำรวจและเข้าไปนั่งในรถกระบะ จากนั้นจึงขับออกไป นอกจากนี้ ผู้ชายสองคนที่ขับมอเตอร์ไซด์นำหน้ารถกระบะ มีอยู่คนหนึ่งดูเหมือนจะยิงปืนขึ้นไปในท้องฟ้า

- ตำรวจได้สอบสวนเหตุการณ์ยิงปืนที่เกิดขึ้นหรือเปล่า
- ตำรวจที่ป้อมยามได้จดหมายเลขทะเบียนรถมอเตอร์ไซด์ที่อยู่ในเหตุการณ์ และมีการสืบหาหรือไม่ เกิดอะไรขึ้นกับมอเตอร์ไซด์หลังจากนั้น ภาพจากกล้องวงจรปิดมีภาพของตำรวจระหว่างที่ยืนมองและเข้ามาขยับรถมอเตอร์ไซด์ หลังจากนั้นดูเหมือนจะมีใครบางคนขยับรถมอเตอร์ไซด์จากด้านหน้าของป้อมตำรวจไป
- เหตุใดกล้องวงจรปิดตัวอื่นจึงไม่สามารถจับภาพเหตุการณ์หลังจากนั้นได้เลย ในขณะที่รถกระบะนำตัวสมบัดขับหายไปบนถนนท่าเรือที่เป็นถนนสายหลัก ทั้ง ๆ ที่มีกล้องติดตั้งอยู่

4.3 การปฏิเสธความช่วยเหลือจากนานาชาติ

ไม่นานหลังเกิดการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด

เพื่อนของเขาได้เริ่มรณรงค์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเรียกร้องให้เขากลับมาอย่างปลอดภัย มีการทำเว็บไซต์ sombath.org เพื่อให้ข้อมูลและให้ลิงค์ไปยังรายงานข่าวของสื่อมวลชนและการรณรงค์ต่าง ๆ

ครอบครัวและเพื่อนของสมบัด กลุ่มประชาสังคมทั้งระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ และองค์กรสหประชาชาติ ต่างเรียกร้องให้มีการสอบสวนอย่างรอบด้านต่อการหายตัวไปครั้งนี้ และยังได้เสนอให้ความช่วยเหลือเพื่อนำตัวเขากลับมาอย่างปลอดภัย²¹

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลกังวลต่อการที่ทางการลาวปฏิเสธความช่วยเหลือด้านเทคนิคจากภายนอก ทั้งการวิเคราะห์แบบนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อตรวจสอบภาพจากกล้องวงจรปิดต้นฉบับ ที่แสดงเหตุการณ์ขณะที่มีการนำตัวสมบัดออกไป และภาพจากกล้องวงจรปิดต้นฉบับของกล้องตัวอื่น ๆ ที่อยู่บนถนนสายเดียวกัน ในบรรดาประเด็นต่าง ๆ

การวิเคราะห์เช่นนี้ย่อมช่วยในการจำแนกทะเบียนรถยนต์และเจ้าของรถที่เกี่ยวข้อง และอาจเป็นข้อมูลที่ทำให้สืบทราบชะตากรรมและที่อยู่ของสมบัด

ในการแถลงข่าวเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2555 โฆษกข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN High Commissioner for Human Rights) ระบุว่า

"เรากำลังกังวลกับการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน

ซึ่งเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนคนสำคัญ....

และกระตุ้นให้ทางการดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อประกันว่าจะพบสมบัดในสภาพที่ปลอดภัยและไม่ได้รับอันตราย"²²

ในแถลงการณ์ที่เผยแพร่ภายหลังการเดินทางมาเยือนลาวระหว่างวันที่ 14-16 มกราคม 2556 สมาชิกรัฐสภาสามคนจากทั่วเอเชียอาคเนย์ ได้แก่ ชาร์ลส์ แซนต์เตโก (Charles Santiago) (มาเลเซีย) ลิลี วาฮิด (Lily Wahid) (อินโดนีเซีย) และวอลเดน เบลโล (Walden Bello) (ฟิลิปปินส์) ได้ตั้งข้อสังเกตถึง "ความแตกต่างระหว่างข้อมูลของผู้สอบสวนกับสภาพแวดล้อมของการลักพาตัว" และระบุว่า การเดินทางมาเยือนของพวกเขา "ทำให้เกิดคำถามมากกว่าคำตอบ"²³

ลาว: จับผิดจากกล้อง - การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน

เหตุการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงสมบัด สมพอนที่กรุงมะนิลา ฟิลิปปินส์ เมษายน 2556 ©
<http://sombath.org>

ในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2556 ในมติดที่มีถ้อยคำค่อนข้างรุนแรง รัฐสภายุโรประบุว่า
"รัฐสภายุโรป...กังวลกับความล่าช้าและการขาดความโปร่งใสของการสอบสวนกรณีการหายตัวไปของสม
บัด สมพอน..."²⁴

และในแถลงการณ์เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2556 รัฐมนตรีต่างประเทศจอห์น แครรี (John Kerry)
ของสหรัฐฯ ระบุว่า

*"เรากังวลต่อการขาดข้อมูลที่สำคัญจากรัฐบาลลาวเกี่ยวกับกรณีของสมบัด
แม้ว่าเราเสนอตัวที่จะช่วยเหลือในการสอบสวน
และได้แสดงความกังวลหลายครั้งเกี่ยวกับสวัสดิภาพของสมบัด"*²⁵

5. การบังคับใช้มาตรฐานด้านกฎหมาย: กรณีการบังคับบุคคลให้สูญหาย

5.1 การละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรง

ลาวลงนามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหาย (CPED) แต่ยังมีใตให้สัตยาบัน ในฐานะเป็นประเทศผู้ลงนามในอนุสัญญา มีความคาดหวังว่าลาวควรดำเนินการให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของข้อบทต่าง ๆ และมีพันธกรณีที่จะต้องงดเว้นจากการกระทำใด ๆ ที่ขัดกับวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ของสนธิสัญญาก่อนที่จะมีผลบังคับใช้²⁶

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหายห้ามการบังคับบุคคลให้สูญหาย โดยนิยามว่าหมายถึง "การจับ ควบคุมตัว ลักพาตัว หรือวิธีการอื่นใดในการทำให้บุคคลสูญเสีเสรีภาพ ที่กระทำโดยตัวแทนของรัฐ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำไปโดยการให้อำนาจ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจจากรัฐ และโดยที่รัฐปฏิเสธที่จะรับทราบว่ามีกระทำให้สูญเสีเสรีภาพนั้น หรือโดยปกปิดชะตากรรม หรือสถานที่อยู่ของผู้สูญหายดังกล่าว โดยที่สถานที่อยู่ของบุคคลผู้สูญหายนั้น กฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้"²⁷

พฤติการณ์ที่สมบัด สมพอนถูกตำรวจเรียกให้จอดรถ จากนั้นถูกนำตัวออกจากป้อมตำรวจโดยที่ตำรวจไม่ได้กระทำการขัดขวาง และแม้จะมีเหตุการณ์ที่น่ากังวลและผิดปรกติเกิดขึ้น อย่างเช่น มีการยิงปืนขึ้นฟ้าในช่วงเวลานั้น ซึ่งบ่งบอกว่าเขาน่าจะถูกจับกุมตัวโดยหน่วยงานของรัฐ หรือโดยความสนับสนุนหรือความรู้เห็นเป็นใจของรัฐ

ที่เลวร้ายกว่านั้นคือการสอบสวนและการพยายามค้นหาตัวสมบัดที่เต็มไปด้วยความบกพร่อง และการปฏิเสธความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทางการลาวอาจพยายามปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับชะตากรรมและที่อยู่ของสมบัด ขัดขวางไม่ให้เขาและญาติเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างเป็นผล แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลจึงเห็นว่ามีความเป็นไปได้มากกว่า สมบัดจะเป็นเหยื่อของการบังคับบุคคลให้สูญหาย

ความร้ายแรงของการบังคับบุคคลให้สูญหายปรากฏอย่างชัดเจนในข้อบท 1 ของปฏิญญาเพื่อคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับบุคคลให้สูญหาย (DPPED):

"การกระทำใด ๆ ที่เป็นการบังคับบุคคลให้สูญหายอันเป็นเหตุให้บุคคลไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และเป็นเหตุให้เขาและครอบครัวเกิดความทุกข์ ถือเป็น การละเมิดหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งคุ้มครองสิทธิประการต่าง ๆ รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย สิทธิที่จะมีอิสรภาพและความปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะไม่ได้รับการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ทั้งยังละเมิดหรือเป็นการคุกคามอย่างร้ายแรงต่อสิทธิที่จะมีชีวิตรอด"

สิทธิเหล่านี้ยังได้รับการคุ้มครองตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งลาวเป็นรัฐภาคี²⁸ ข้อบท 9 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองคุ้มครองสิทธิที่จะมีอิสรภาพและความปลอดภัยของบุคคล ห้ามการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลโดยพลการ และคุ้มครองให้นำตัวบุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวไปปรากฏตัวต่อผู้พิพากษาและเข้ารับการไต่สวนโดยไม่ชักช้า หรือไม่เช่นนั้นให้ปล่อยตัวภายในเวลาอันเหมาะสม รัฐภาคีต้องประกันว่าเจ้าพนักงานของตนเคารพสิทธิเหล่านี้ นอกจากนี้ ยังมีพันธกรณีที่ต้องคุ้มครองบุคคลจากการละเมิดสิทธิโดยหน่วยงานที่ไม่ใช่ของรัฐ²⁹ ในทำนองเดียวกัน สิทธิที่จะมีชีวิตรอดได้รับการคุ้มครองตามข้อบท 6 และการห้ามอย่างสิ้นเชิงต่อการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีตามข้อบท 7 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

หลักการและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเหล่านี้ ยังได้รับการคุ้มครองเป็นบางส่วนในกฎหมายลาว อย่างเช่น มาตรา 42 ของรัฐธรรมนูญลาวซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี 2546 คุ้มครองสิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมโดยพลการ

หรือไม่ถูกตรวจค้นโดยไม่มีหมายศาล

"สิทธิของพลเมืองลาวที่มีต่อร่างกาย เกียรติยศ และบ้านเรือนของตนเอง เป็นสิทธิที่ไม่อาจจะเมิดได้ พลเมืองลาวไม่อาจถูกจับกุมหรือตรวจค้นโดยไม่มีคำสั่งจากพนักงานอัยการหรือศาลประชาชน เว้นแต่ว่าเป็นการกระทำที่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ"

ประมวลกฎหมายอาญาลาวซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเมื่อปี 2548

ห้ามการจับกุมและควบคุมตัวโดยพลการและห้ามการลักพาตัว ดังที่มาตรา 99 กำหนดไว้ว่า

"บุคคลใดที่กระทำการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลอื่นโดยพลการ ต้องได้รับโทษจำคุกหกเดือนถึงสองปี และต้องเสียค่าปรับ..."

โดยบทลงโทษจะหนักขึ้นอีกหากมีการทำร้ายบุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวโดยพลการ

5.2 สิทธิที่จะได้รับการเยียวยา

การที่ทางการลาวไม่ดำเนินการสอบสวนอย่างเหมาะสม ถือเป็น การละเมิดพันธกรณีของลาวที่มีต่อข้อบท

2 (3(a)) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่จะต้องจัดให้มี

"การเยียวยาอย่างเป็นผล" กรณีที่บุคคลใดถูกละเมิดสิทธิที่มีการรับรองตามกติกาฉบับนี้

ตั้งที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

โดยคณะผู้ชำนาญการแห่งองค์การสหประชาชาติซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติตามกติกาได้อธิบายถึงข้อ

บทนี้ไว้ว่า

"กำหนดให้รัฐภาคีเยียวยาบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิตามที่คุ้มครองในกติกาฉบับนี้... และหากเหมาะสมในการเยียวยาให้ครอบคลุมถึงการชดเชย การฟื้นฟู และมาตรการเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ อย่างเช่น การขอโทษต่อหน้าสาธารณะ การจัดพิธีรำลึกต่อสาธารณะ การประกันว่าจะไม่เกิดซ้ำ และการแก้ไขกฎหมายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการนำตัวผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนมาลงโทษตามกฎหมาย"³⁰

คณะกรรมการยังเสริมด้วยว่ารัฐภาคีต้องปฏิบัติตาม

"พันธกรณีทั่วไปที่จะต้องสอบสวนตามข้อกล่าวหาว่ามีการละเมิดโดยไม่ชักช้า

อย่างไม่ล่าเอียงและอย่างเป็นผล โดยให้หน่วยงานที่เป็นอิสระและไม่ล่าเอียงทำหน้าที่นี้" และเสริมว่า

"การที่รัฐภาคีไม่สามารถสอบสวนตามข้อกล่าวหาการละเมิดได้"

โดยการกระทำดังกล่าวและโดยผลจากการกระทำยอมถือเป็น การละเมิดต่อกติกาฉบับนี้ อีกกรรมต่างหาก การยุติการละเมิดที่ดำเนินอยู่เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างเป็นผล"³¹

5.3 อาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ

การบังคับบุคคลให้สูญหาย นอกจากเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรงแล้ว

ยังเป็นอาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ และในพฤติการณ์บางอย่าง

อาจถือเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติด้วย³² ด้วยเหตุดังกล่าว

โดยไม่คำนึงว่าความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นที่ใด

รัฐทุกแห่งควรดำเนินการสอบสวนและฟ้องคดีต่อบุคคลที่ต้องสงสัยว่าอยู่เบื้องหลังการบังคับบุคคลให้สูญ

หายต่อศาล กรณีที่มีพยานหลักฐานที่ยอมรับได้มากเพียงพอ ในนามของประชาคมระหว่างประเทศ

ทั้งนี้โดยให้มีการไต่สวนคดีอย่างเป็นธรรม และไม่ให้มีโทษประหาร

หรือไม่เช่นนั้นแล้วให้รัฐแห่งนั้นส่งตัวบุคคลดังกล่าวไปยังรัฐอื่นที่สามารถและพร้อมที่จะฟ้องคดีและดำเนิน

การตามกระบวนการยุติธรรมดังกล่าว

ข้อบท 9(2) ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหายกำหนดอย่างชัดเจนว่า

"แต่ละรัฐภาคีจะต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นที่จะให้ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาความผิดฐานบังคับบุคคลให้สูญหายได้"

เมื่อมีบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอยู่ในดินแดนภายใต้อำนาจศาลของตน..."

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

“ช่วยเราค้นหาเพื่อนของเรา...สมบัดเป็นเพื่อน เพื่อนร่วมงาน และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ซึ่งอุทิศทั้งชีวิตทำงานเพื่อประชาชนและประเทศของตนเอง”

sombath.org เว็บไซต์เกี่ยวกับการทำงานและการหายตัวไปของสมบัด © www.sombath.org.

จากข้อเท็จจริงและความเป็นมาที่กล่าวถึงในรายงานฉบับนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อสรุปว่า ความเป็นไปได้อย่างมากว่าสมบัด สมพอนเป็นเหยื่อของการบังคับบุคคลให้สูญหาย สถานการณ์ที่เป็นอยู่ทำให้ครอบครัวและเพื่อนทุกข์ใจและต้องการได้รับคำตอบ นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับสถานะของเสรีภาพของการแสดงออกและบทบาทของภาคประชาสังคมในลาวในปัจจุบัน

ดังที่อธิบายในรายงานฉบับนี้

การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัดเกิดขึ้นภายหลังการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชนในกรุงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้ถูกคุกคาม เจ้าหน้าที่ได้สั่งยึดเอกสาร “วิสัยทัศน์ชาวลาว” ที่เป็นผลงานเขียนของสมบัด และไม่นานหลังจากนั้นทางการได้สั่งเนรเทศผู้อำนวยการประเทศขององค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ หลังจากที่เธอได้พูดถึงการคุกคามเหล่านี้และปัญหาอื่น ๆ ในปัจจุบัน ภาคประชาสังคมที่กำลังเข้มแข็งของลาวได้สูญเสียผู้นำที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคนหนึ่งไป ซึ่งนี่เป็นการส่งสัญญาณต่อคนอื่นที่ต้องการอภิปรายถกเถียงและแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาในลาว แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลกังวลอย่างยิ่งถึงการมีผู้ทำงานในภาคประชาสังคมบางส่วนที่ได้หลบหนีออกจากประเทศไปภายหลังการหายตัวไปของสมบัด เนื่องจากพวกเขากังวลถึงผลลัพธ์จากการเคลื่อนไหวที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

การบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัดไม่ได้เป็นแค่ปัญหาภายในของลาว ดังที่มีแถลงการณ์หลายฉบับแสดงความกังวลและเสนอให้ความช่วยเหลืออธิบายไว้ กรณีนี้ถือเป็นข้อกังวลระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ นอกจากนี้การบังคับบุคคลให้สูญหายยังถือเป็นอาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ ความจริงใจและความสำเร็จของทางการลาวในการสอบสวนกรณีนี้และประกันว่าสมบัดเดินทางกลับมาอย่างปลอดภัย จะเป็นบททดสอบพันธกิจของประเทศลาวที่มีต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสะท้อนถึงความคืบหน้า ความสนใจในประเด็นนี้จะไม่จางหายไปตราบที่สมบัดยังไม่เดินทางกลับสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย ตราบที่ผู้กระทำผิดไม่ถูกนำตัวมารับโทษ และตราบที่ไม่มีมาตรการใด ๆ เพื่อคุ้มครองและเคารพสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการประกันความปลอดภัยให้กับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

ด้านล่าง แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้จัดทำข้อเสนอแนะต่อทางการลาวและประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งหากมีการดำเนินการ น่าจะช่วยประกันว่าสมบัด สมพอนจะเดินทางกลับมาอย่างปลอดภัย และประกันว่าครอบครัวของเขาจะเข้าถึงความจริง ความยุติธรรม และการเยียวยา ข้อเสนอบางประการยังมุ่งสนับสนุนการเคารพต่อเสรีภาพในการแสดงออกในลาว และโดยเฉพาะการพัฒนาและการคุ้มครองภาคประชาสังคม

6.1 ข้อเสนอแนะต่อทางการลาว

เพื่อประกันว่าสมบัด สมพอนจะเดินทางกลับมาสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย และเพื่อให้ตัวเขาและครอบครัวเข้าถึงความจริง ความยุติธรรม

และการเยียวยาเนื่องมาจากการบังคับบุคคลให้สูญหายที่เกิดขึ้น แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะต่อไปนีต่อรัฐบาลลาว

- ให้เรียกร้องอย่างเปิดเผยให้มีการปล่อยตัวสมบัดและให้เขาเดินทางกลับสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัยโดยทันทีและอย่างไร้เงื่อนไข และ
- จัดตั้งคณะกรรมการอิสระชุดใหม่โดยไม่ชักช้าเพื่อดำเนินการสอบสวนการหายตัวไปของสมบัดอย่างไม่มีลำเอียงและอย่างรอบด้าน และเพื่อประกันว่ามีการดำเนินงานในทุกขั้นตอนเพื่อค้นหาช่วยพาเขาออกมาจากคนที่ควบคุมตัวไว้ และนำเขากลับไปสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัยโดยเร็วสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้เป็นไปตามพันธกรณีของลาวที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศ

คณะกรรมการชุดใหม่จะต้อง

- กรณีที่จำเป็น ให้ร่วมมือและแสวงหาความช่วยเหลือด้านเทคนิคที่จำเป็นต่อการสอบสวน รวมทั้งให้เผยแพร่ภาพจากกล้องวงจรปิดต้นฉบับซึ่งสามารถจับภาพขณะที่สมบัดหายตัวไปได้ และให้ร้องขอความช่วยเหลือด้านเทคนิคเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ในเชิงนิติวิทยาศาสตร์ต่อหลักฐานเหล่านั้น
- ให้แจ้งข้อมูลโดยละเอียดอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับความคืบหน้าของการสืบสวนต่อครอบครัวของสมบัด ทนายความ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสนใจโดยชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้ประกันว่ามีการตอบคำถามที่ครอบครัวสมบัดและบุคคลอื่นเสนอแต่ยังไม่ได้รับคำตอบ รวมทั้งคำถามที่ปรากฏในบทที่ 4 ของรายงานฉบับนี้
- ในกรณีที่พยานหลักฐานที่ยอมรับได้มากเพียงพอ ให้ร่วมมือกับเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายและศาลของลาวเพื่อนำตัวผู้ที่มีส่วนร่วมในการสั่งการ การดำเนินการ หรือการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด และการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับเขามาเข้าสู่กระบวนการไต่สวนที่เป็นธรรม โดยไม่คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นเจ้าหน้าที่ที่มียศหรือตำแหน่งทางการอย่างไร และ
- ให้ร่วมมือกับเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายและศาลของลาว เพื่อประกันว่าสมบัดและครอบครัวเข้าถึงการเยียวยาที่เกิดขึ้นจากการบังคับบุคคลให้สูญหายครั้งนี้ รวมทั้งได้รับการชดเชย การชดเชย การฟื้นฟู ความพึงพอใจ และให้หลักประกันว่าจะไม่เกิดซ้ำ

เพื่อประกันว่ามีกลไกที่เข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการบังคับบุคคลให้สูญหาย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลลาว ดังนี้

- ให้ดำเนินการตามมาตรการที่จำเป็นเพื่อประกันว่ามีการกำหนดนิยามความผิดของการบังคับบุคคลให้สูญหาย ให้เป็นความผิดทางอาญาและให้กำหนดบทลงโทษอย่างเหมาะสมตามกฎหมายของลาว
- ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหาย ให้มีถ้อยแถลงที่เป็นไปตามข้อบท 31 และข้อบท 32 ยอมรับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการบังคับบุคคลให้สูญหายในการรับข้อร้องเรียน และรับข้อมูลที่ได้รับมาจากบุคคลหรือตัวแทนของบุคคลที่อ้างว่าติดกเป็นเหยื่อของการบังคับบุคคลให้สูญหาย หรือการลักพาตัว ให้นำเนื้อหาของข้อบทเหล่านี้ไปผนวกเป็นเนื้อหากฎหมายในประเทศ และให้บังคับใช้ทั้งในทางนโยบายและทางปฏิบัติ และ
- ให้สัตยาบันรับรองธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (Rome Statute of the International Criminal Court) และความตกลงว่าด้วยสิทธิพิเศษและความคุ้มกันของศาลอาญาระหว่างประเทศ (Agreement on Privileges and Immunities of the International Criminal Court) ให้นำเนื้อหาของข้อบทเหล่านี้ไปกำหนดเป็นเนื้อหากฎหมายในประเทศ และให้บังคับใช้ทั้งในทางนโยบายและทางปฏิบัติ

นอกจากนั้น เพื่อประกันให้มีการเคารพต่อเสรีภาพในการแสดงออก และเพื่อให้มีการคุ้มครองภาคประชาสังคมเพื่อให้เติบโตขึ้นได้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะต่อทางการลาวดังนี้

- เคารพและคุ้มครองสิทธิของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและหน่วยงานภาคประชาสังคมอื่น ๆ ในลาว เพื่อให้พวกเขาสามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่มีอุปสรรค ทั้งโดยการจับกุมและการส่งการต่อเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย และ

- ให้ยกเลิกมาตรการจำกัดใด ๆ ทางกฎหมายและการปฏิบัติซึ่งแทรกแซงการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมในลาว และเพื่อประกันว่าข้อบทกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมอย่างสงบและการสมาคม สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

6.2 ข้อเสนอแนะต่อประชาคมระหว่างประเทศ

เพื่อประกันว่าสมบัด สมพอนจะเดินทางกลับมาสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะต่อประเทศอื่น ๆ และโดยเฉพาะรัฐภาคีอาเซียน รัฐภาคีสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้แสดงข้อกังวลเกี่ยวกับกรณีนี้มาแล้วว่า

- เรียกร้องต่อรัฐบาลลาวให้ดำเนินการโดยทันที ตามข้อเสนอแนะที่กล่าวถึงในข้อ 6.1 ข้างต้น
- ให้นำเสนอปัญหากรณีการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด ในทุกโอกาสที่จะทำได้ต่อรัฐบาลลาว และต่อสาธารณะ และ

- เสนอให้ความช่วยเหลือของผู้ชำนาญการและ/หรือความช่วยเหลือทางเทคนิคอื่น ๆ อย่างเปิดเผยต่อทางการลาว เพื่อสนับสนุนการสอบสวนการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเสนอแนะว่าคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights-AICHR) ควร

- สอบสวนการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอนโดยทันที ให้เรียกข้อมูลจากรัฐบาลลาวและเสนอที่จะประสานงานเพื่อให้รัฐภาคีอาเซียนอื่น ๆ ให้ความช่วยเหลือด้านนิติวิทยาศาสตร์และความช่วยเหลือด้านเทคนิคอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการสอบสวนในลาว

นอกจากนั้นแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะต่อประเทศอื่น ๆ ว่าควร

- ริเริ่มการสอบสวนของตนเองเพื่อค้นหาบุคคลที่ต้องสงสัยว่ามีส่วนรับผิดชอบต่อการบังคับบุคคลให้สูญหายกรณีสมบัด สมพอน โดยไม่คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวจะมีศหรือตำแหน่งทางการอย่างไร และพยายามนำตัวบุคคลดังกล่าวให้ได้รับโทษผ่านกระบวนการยุติธรรมในประเทศ โดยเป็นการไต่สวนคดีที่สอดคล้องกับมาตรฐานการไต่สวนที่เป็นธรรมระหว่างประเทศ

สุดท้าย

เพื่อส่งเสริมการเคารพเสรีภาพในการแสดงออกและการคุ้มครองการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมและบุคคลในลาว แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะต่อประเทศที่เป็นแหล่งทุนดังนี้

- ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและด้านเทคนิคเพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาคประชาสังคมที่เป็นอิสระในลาวให้ปลอดภัยจากการข่มขู่ คุกคาม การเลือกปฏิบัติ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ

- ให้ประณามอย่างเปิดเผยต่อการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลาว ทั้งที่เคยเกิดขึ้นและที่ยังเกิดขึ้นอยู่

- ให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคเพื่อสนับสนุนการสอบสวนของตำรวจอย่างเป็นผล และการพัฒนาระบบยุติธรรมทางอาญา

เชิงอรรถท้ายบท

- ¹ ข้อบท 2 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหาย (CPED)
- ² 'Laos Citizen Abducted, Not Seen Or Heard From', Urgent Action, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 18 มกราคม 2556: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA26/001/2013/en/9d21a4de-a675-4fb4-9145-46b2a49ac12b/asa260012013en.pdf> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ³ ข้อมูลจากคณะกรรมการจัดงานสากลการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน 28 กุมภาพันธ์ 2556 <http://sombathdotorg.files.wordpress.com/2013/03/13-02-28-aepf9-reflections-and-lesson-learning-laos-revision-summary.pdf> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ⁴ โปรดดูอย่างเช่น มาตรา 3 รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (แก้ไขเพิ่มเติมปี 2546)
- ⁵ โปรดดูรายงานคณะทำงานว่าด้วยการทบทวนสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน (Report of the Working Group on the Universal Periodic Review) กรณีสปป.ลาว UN Doc. A/HRC/15/5, 15 มิถุนายน 2553, recommendation 98.42 and UN Doc. A/HRC/15/5/Add.1, Addendum, 14 กันยายน 2553, para. 25
- ⁶ พระราชกฤษฎีกาการสมาคม (Decree on Associations) (ฉบับภาษาอังกฤษ), ลาว, 29 เมษายน 2552 http://www.iccs.org/pubs/lao_pdr_decree_law_on_associations.pdf เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ⁷ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในลาว โปรดดูสิ่งพิมพ์และรายงานประจำปีเกี่ยวกับลาวของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ได้ที่ <http://www.amnesty.org/en/region/laos> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ⁸ ตามข้อมูลของบทความ 'Who is Sombath?', sombath.org, เว็บไซต์เกี่ยวกับการทำงานและการหายตัวไปของสมบัด สมพอน <http://sombath.org/> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ⁹ 'Sombath Somphone' บทความที่เขียนขึ้นในโอกาสที่สมบัดได้รับรางวัลรามอน แมกไซไซ ปี 2548 <http://sombathdotorg.files.wordpress.com/2012/12/magsaysay-bio.pdf> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ¹⁰ 'Happy Laos' สามารถดูได้จาก Youtube.com รวมทั้งภาพวิดีโอเกี่ยวกับสมบัด <http://www.youtube.com/watch?v=DWQ113aTyDg> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ¹¹ ข้อมูลจากคณะกรรมการจัดงานสากลการจัดประชุมเวทีเอเชีย-ยุโรปภาคประชาชน 28 กุมภาพันธ์ 2556 <http://sombathdotorg.files.wordpress.com/2013/03/13-02-28-aepf9-reflections-and-lesson-learning-laos-revision-summary.pdf> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ¹² อ้างแล้ว
- ¹³ โปรดดูอย่างเช่น 'Countries at the crossroads 2011: Laos', Martin Stuart-Fox, Freedom House: http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/LAOSFINAL.pdf เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ¹⁴ ภาพวิดีโอฉบับเต็ม ดูได้จาก Youtube.com: <http://www.youtube.com/watch?v=c2kra80TI3c> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ¹⁵ โปรดดูอย่างเช่น 'An Open Letter To Sombath's Well-Wishers', Ng Shui-Meng, 13 มกราคม 2556: <http://sombath.org/2556/01/14/open-letter-from-wife/> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ¹⁶ แถลงการณ์ของทางการลาวเกี่ยวกับการหายตัวไปของสมบัด สามารถดูได้ที่ sombath.org: <http://sombath.org/category/lao-government-statements/> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ¹⁷ 'Govt clarifies disappearance of Mr Sombath Somphone', Vientiane Times, 4 มกราคม 2556: <http://sombath.org/category/lao-government-statements/> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556

- ¹⁸ 'Police Report on the Disappearance of Sombath Somphone', Vientiane Times, 4 กุมภาพันธ์ 2556: <http://sombath.org/category/lao-government-statements/> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ¹⁹ 'Second briefing on the result of the police investigations to locate the whereabouts of Mr Sombath Somphone', Vientiane Times, 2 มีนาคม 2556: <http://sombath.org/category/lao-government-statements/> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ²⁰ 'Sombath Somphone: Investigation progress report No 3', Vientiane Times, 8 มิถุนายน 2556 http://www.vientianetimes.org.la/FreeContent/FreeContent_sombath.htm เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 10 มิถุนายน 2556
- ²¹ แดงการณของรัฐบาลต่างประเทศและหน่วยงานภาคประชาสังคม กรณีการหายตัวไปของสมบัด สมพอนได้จาก sombath.org ที่ <http://sombath.org/statements/> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556
- ²² ข้อมูลสรุปแก่ผู้สื่อข่าวเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก, Hissène Habré และลาว โฆษกข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ 21 ธันวาคม 2555: <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12906&LangID=E> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ²³ 'Missing Activist Mystery Deepens', Radio Free Asia, 16 มกราคม 2556: <http://www.rfa.org/english/news/laos/missing-01162556202912.html> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ²⁴ 'มติรัฐสภายุโรปกรณีประเทศลาว: กรณีสมบัด สมพอน', รัฐสภายุโรป, 6 กุมภาพันธ์ 2556: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P7-RC-2013-0054+0+DOC+XML+V0//EN> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ²⁵ '100 Days Since the Disappearance of Lao Civil Society Leader Sombath Somphone' แดงการณของนายจอห์น แคร์รี รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ 24 มีนาคม 2556: <http://www.state.gov/secretary/remarks/2556/03/206599.htm> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 4 มิถุนายน 2556
- ²⁶ ข้อบท 18 อนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา (Vienna Convention on the Law of Treaties - VCLT) ซึ่งมีการรับรองเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2512 และเปิดให้ลงนามเมื่อ 23 พฤษภาคม 2512 โดยที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา (United Nations Conference on the Law of Treaties) และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 27 มกราคม 2523 ลาวได้ให้ภาคยานุวัติต่อ VCLT เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2541
- ²⁷ ข้อบท 2 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหาย
- ²⁸ ลาวให้สัตยาบันรับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเมื่อเดือนกันยายน 2552
- ²⁹ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 31 ว่าด้วยข้อบท 2 ของกติกา ICCPR: ลักษณะของพันธกรณีตามกฎหมายโดยทั่วไปที่รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามกติกา (Human Rights Committee, General Comment No. 31 on Article 2 of the ICCPR: The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant), UN Doc. CCPR/C/74/CRP.4/Rev.6, 21 เมษายน 2547, para. 8
- ³⁰ อ้างแล้ว para. 16
- ³¹ อ้างแล้ว para. 15 โปรดดูเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันในข้อบท 3 และ 24 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหาย
- ³² อาร์มบทของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหาย ระบุว่า *การบังคับบุคคลให้สูญหาย: "... ถือเป็นความผิดทางอาญา และในบางพฤติการณ์มีการกำหนดตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ"* อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลสูญหายเน้นย้ำว่า การบังคับบุคคลให้สูญหายถือเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ

กรณีที่เป็นการโจมตีอย่างกว้างขวางหรือเป็นระบบ และเป็นการกระทำที่มีเป้าหมายเป็นพลเรือน